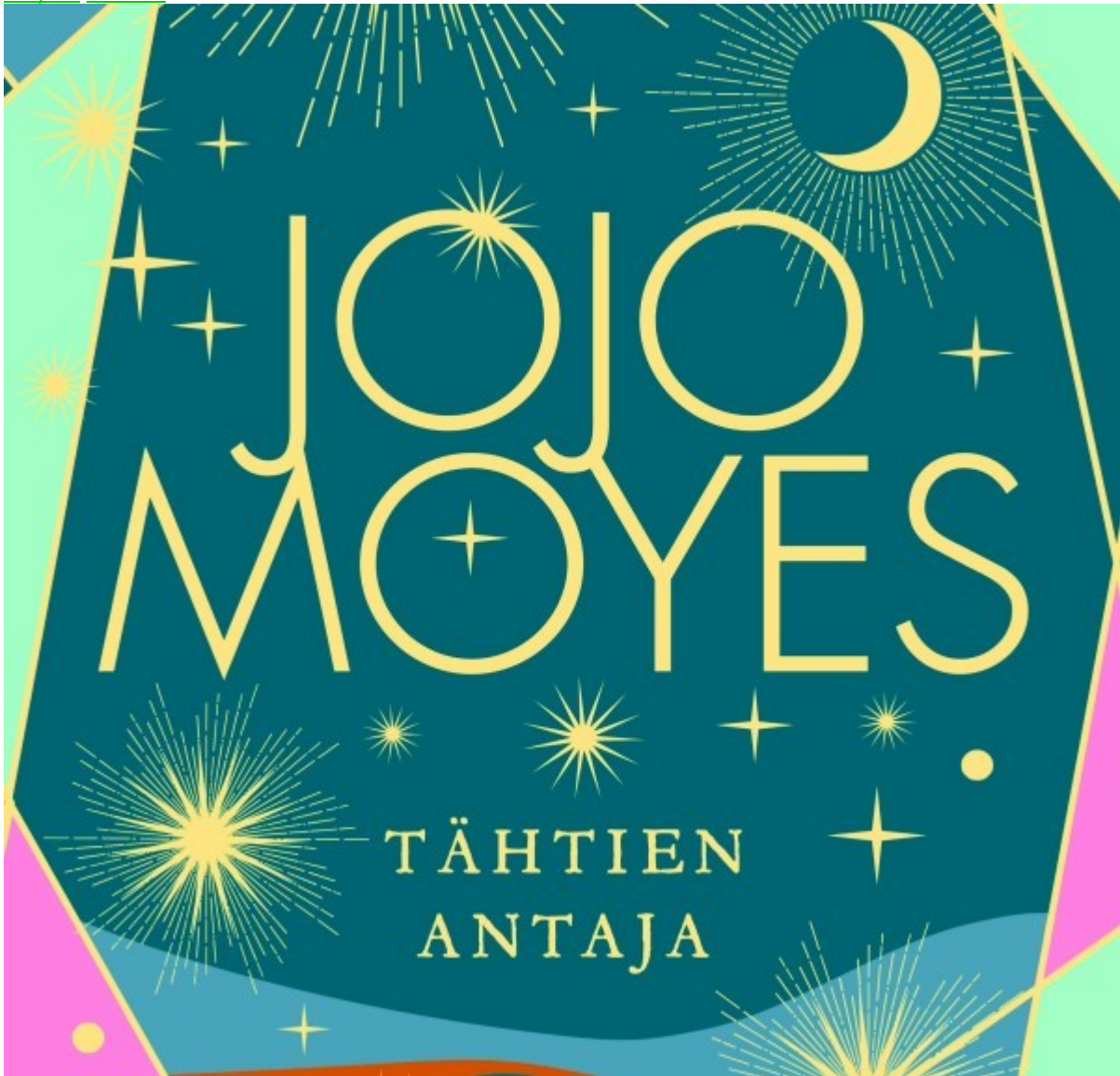

Jojo Moyes: Tähtien antaja

[PM/31 ADMIN](#)

Kentuckyn ratsastavat kirjastonhoitajat – KATRI KOMI
(9.12.2020)

Englannista kotoisin oleva nuori Alice Wright on nyt rouva Bennett Van Cleve. Alice on avioitunut kotiseudullaan vierailleen amerikkalaisen kanssa nopeasti päästäkseen kauas lapsuuden perheestään, johon hän ei koe sopivansa. Alice päätyy Lexingtonin ja sitä ympäröivien kumpuilevien maisemien sijaan Itä-Kentuckylaiseen pikkukaupunkiin jumalan selän taakse, herraa pelkäävien ihmisten seuraan. Eletään 1930-luvun lopun lama-aikaa.

Englantilaisen Jojo Moyesin yli neljäsataasivuinen historiallinen lukuromaani *Tähtien antaja* alkaa kuvaavalla prologilla, joka kertoo eräästä joulukuisesta päivästä Etelä-Appalaakeilla vuonna 1937.

Ja tässä se nyt on, alaston totuus, jonka kanssa Margeryn ja kaikkien tšekäläisten naisten on eletävä: vaikka nainen olisi miten viisas, nokkela ja itsenäinen, hänet voi aina päihittää typerä mies, jolla on ase.

Moyesin viihderomaanissa on sekoitettu taitavasti faktaa ja fiktiota. Teos perustuu kirjan jälkikirjoituksen mukaan eräänlaiseen kirjastoauton edeltäjään, hevosen selässä kulkevaan kirjastoon. Horseback Librarian projektiin (Useissa muissa lähteissä puhutaan Pack Horse Library Projectista). Tuota hanketta toteutettiin vuosina 1935–1943 ja sen avulla yli satatuhatta kansalaista, jotka eivät päässeet piirikunnan kirjastoihin, saivat osansa sivistyksestä ja huvista.

Romaanin Alice on upea pari puolisonsa kanssa, mutta paikallisten mielestä liian hienostunut ja puhuu kummallisella aksentilla, kuin prinsessa. Bennettin entinen lemmitty Peggy Foreman on pika-avioliitosta katkera, mikä ei helpota Alicen sopeutumista paikkakunnalle. Mutta kuinkas Peggylle lopussa käykään...

Kotirouvuuteen tympääntynyt näkökulmahenkilö Alice ilmoittautuu Baileyvillen kaupunkikokouksessa liikkuvan kirjastohankkeen työntekijäksi. Hän yllättää lupauksella itsensä lisäksi miehensä ja hänen isänsä herra Van Cleven.

Kirjastoasiaa edistävä rouva Brady on tyytyväinen, onhan Margeryn lisäksi poikatyttö Beth Pinker ilmoittautunut töihin. Lisäksi rouva Brady lupaa, että hänen polion rampauttama tyttärensä Isabelle lähtee myös mukaan jakamaan tietoa, valistusta ja lukutaitoa kansalaisille.

Kirjan toinen näkökulmahenkilö Margery opastaa vuoristopoluilla omalla varmajalkaisella Charlie-muulillaan Alicelle reittejä monenkirjavien ihmisten luo. On pontikankeittäjiä, joiden mökit kannattaa kiertää kaukaa, jos haluaa pysyä hengissä. On pyssyllä uhkaava Jim Horner, jonka tytöt lopulta pääsevät vuoristokouluun ja joka myöhemmin ystäväystyy miehensä Garretin menettävän Kathleen Blighin kanssa, joka tuuraa loukkaantunutta Isabelleä. On paljon ylpeitä, vastahakoisesti avuntarjouksiin suhtautuvia ja sääliittelyjä kammoavia köyhiä perheitä.

Alicesta kuoriutuu siis ratsastava kirjastonhoitaja kipakan, lehmänkirjavan Spiritin selässä. Alice ei enää välitä kovin paljon ulkonäöstään. Tämä kaikki kauhistuttaa sekä Bennettiä että hänen samassa taloudessa asuvaa kaikkivaltiasta isäänsä. Yhtä

paheksuva on taloudenhoitaja Annie, jolle ei kelpaa mikään mitä Alice yrittää talossa tehdä. Onneksi vanha rouva Van Cleve on jo haudan levossa.

”Uskon, että se johtuu liiasta ratsastamisesta. Naiselle ei ole hyväksi istua koko päivää hajareisin. Tohtori Freeman sanoo, että se hytkyttää naisen sisuskalut sekaisin.”

”Minäkin olen tainnut lukea siitä.”

Herra Van Cleve tarttui suolasirotimeen sormenpäällään ja heilutteli sitä. ”Sama juttu kuin maidon kanssa. Jos sitä ravistaa liikaa, se happanee. Tai pikemminkin juoksettuu.”

”Minun sisuskaluni eivät ole juoksettuneet, kiitos vain”, Alice sanoi jäykästi ja lisäsi sitten hetken päästä: ”Mutta tahtoisin kovasti nähdä sen artikkelin.”

”Artikkelin?” kysyi pastori McIntosh.

”Jonka mainitsitte. Jossa sanotaan, ettei naisen pitäisi ratsastaa hevosella. Jotta sisuskalut eivät hytkyisi. Se on minulle aivan uusi lääketieteellinen termi.”

Alicen ponitamma, Bethin täysverinen Scooter sekä Isabellen vanha ja vankka ruunikko Patch on saatu lainaan kirjastolle ahavoituneelta ja jäntevältä Frederick Guislerilta. Fred on alle nelikymppinen hevostaitaja, jonka ensimmäinen vaimo on lähtenyt kauppamiehen matkaan.

Margery houkuttelee kirjastolle salaiseksi ilta-avuksi Sophia Kenworthin, värillisten kirjaston kirjastonhoitajan Louisvillesta. Näin saadaan mukaan rotuerotteluun liittyviä teemoja.

Fred on alusta pitäen ihastunut rouva Alice Van Cleveen. Tuon seikan hän yrittää tietysti parhaansa mukaan piilottaa ja käyttäytyy lähes romaanin viimeisille sivuille asti herrasmiehen tavoin. Fred rohkaisee masentunutta Alicea lukemaan Amy Lowellin runon *Tähtien antaja* (suomentanut Tuomas Kilpi, koko kirjan suomentaja Heli Naski), joka siivittää Alicen rohkeaan yritykseen.

Monet naiset lainaavat tiskin alta lääkäri Marie Stopesin oikeastikin vuonna 1918 kirjoittamaa kirjaa *Aviopuolisot*. Sitä yritettiin niin todellisuudessa kuin romaanissakin sensuroida, antaahan se neuvoja aviovuoteeseen, myös Alicelle, joka tulee kuitenkin edelleen torjutuksi. Isän tossun alla oleva poika erehtyy kertomaan selkkauksesta herra Van Clevellekin.

Alice vie joulun 1938 alla Hornerin äidittömille tytöille lainakirjojen lisäksi pari edesmenneen rouva Van Cleven posliininukkeja. Sen seurauksena Van Clevejen illallisella räjähtää perhehelvetti, jossa Stopesin kirjakin nousee esiin. Hakkaaja on appiukko. Alice lähtee pakoon Margeryn luo, eikä palaa erinäisistä houkutteluista huolimatta.

Teollisuuspohatta herra Van Cleve työskentelee kaivostoimistolla, kuten myös Bennett. Kaivosten pelastusmiesten pomona on Sven Gustavsson, arvostettu mies, josta on myöhemmin tuleva rakastamansa Margeryn lapsen isä ja lopulta myös aviomies. Hoffmanin hiilikaivoksilla on väkeä ympäri maailmaa, työolot eivät ole turvalliset ja laajennusaikheet vuorilla tuhoavat aina monien koteja. Uudet suunnitelmat saavat Margeryn toimimaan.

”Minäpä kerron sinulle yhden asian, Alice”, Margery sanoi, kun ovi sulkeutui – –. Hän tarttui Alicen käsivarteen ja puristi sitä poikkeuksellisen tiukasti. ”Joka ikisestä tilanteesta pääsee pois. Vaikka se tuntuisi kuinka rumalta. Siltä, että maa pettää jalkojen alta. Mutta et ole koskaan ansassa, Alice. Kuuletko? Ulospääsy löytyy aina.”

Kouluja käymätön ja huonosta perheestä (ainoa hengissä) oleva ronski Margery ei piittaa sovinnaisuuksista. Hän on nyt niin vapaa kuin nainen 1900-luvun alkupuolella pystyi vuoristokaupungissa olemaan, ja sellaisena hän halusi elämänsä jatkuvankin. Vankilan ja siellä tapahtuneen lapsen syntymän sekä kummallisen oikeudenkäynnin jälkeen asiat kuitenkin muuttuvat.

Kirjan lukujen aluissa on paikoin sitaatteja kyseiseltä aikakaudelta. Muutenkin intertekstuaalisuutta riittää, se taitaa olla yksi Moyesin tavaramerkeistä. Louisa May Alcottin *Pikku naisia* (1868) on itse asiassa Moyesin kirjan yksi motiivi:

” – sillä sanotaanhan, että avioliitto puolittaa oikeudet ja kaksinkertaistaa velvollisuudet.”

Alcottin teosta epäillään romaanissa myös murha-aseeksi. Jonkinlaista samuutta olen havaitsevinani Alcottin neljän sisaruksen kanssa Moyesin kirjastonhoitajissa ja heidän yhdessä kasvamisessaan. *Tähtien antaja* kertoo valinnoista ja niiden seurauksista, rakkaudesta ja välittämisestä sekä tiukassa yhteisössä elämisen haasteista ja eduista.

Moyesin teoksessa hyvät ovat hyviä ja pahat saavat palkkansa, edes jossain määrin. Sivuhahmotkaan eivät jää joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta kuitenkaan täysin yksiulotteisiksi. Kirjan hevostekstit ovat huolellisesti tehtyjä, vaikka hevoshahmot eivät näytteleäkään isoa roolia. Hevoset ovat Moyesin romaaneissa usein ainakin sivuteemana tai motiivina mukana, onhan hän itsekin ratsastaja ja hevostuntija.

”Vanha Spirit on kuin koulun opettajatar”, Fred sanoi, kun he ratsastivat kotiin illan hämärtyessä. Hänellä oli yllään paksu öljykangastakki, joka piti hänet kuivana tihkusateessa, ja kaulassaan kirjastonhoitajilta joululahjaksi saamansa vihreä huivi, jota hän oli käyttänyt siitä lähtien joka päivä. ”Huomasitko sen tänään? Joka kerta kun Pirate säikähti, Spirit mulkaksi sivulle kuin sanoaksen: ’Ryhdistäydä!’ Ja kun Pirate ei kuunnellut, Spirit veti korvansa paheksuvasti taakse. Spirit pitää kovaa komentoa.”

Alice katsoi vieretysten astelevia hevosia ja ihmetteli Fredin kykyä huomata kaikki nuo pienen pienet eleet. Jos haluaa kiintyä, pelätä ja tunteilla hevoshahmojen parissa, suosittelen Jojo Moyesin aiempaa teosta *Kuinka painovoimaa uhmataan* (2019). Tuon romaanin aiheena ovat hevoset ja Saumurin *La Haute école* Ranskassa eri aikakausina, vaikka pääosa tapahtumista sijoittuukin Englantiin.

Tähtien antajakin onnistuu lopussa koskettamaan, kun kaikki kääntyy monien vastusten jälkeen parhain päin ja nähdään useita romanttisia tai muuten pääsääntöisesti onnellisia loppuja. Hääkellot soivat odotetusti myös Alicelle ja Fredille. Se tosin vaatii näppärää juonenpunontaa kirjailijalta.

Jojo Moyes: *Tähtien antaja*, suom. Heli Naski, Gummerus 2020.

Katri Komi on Jyväskylän yliopiston kirjoittamisen (kirjallisuuden) opiskelija, (hän yhtyy Moyesin kiitoksiin kirjastonhoitajille ympäri maailman.)